

Masteroppgave

Masterstudium i atferdsvitenskap
Spesialisering i begreper og anvendelse
Juni 2023

Menns aggressive atferd i parforhold –
En scoping review

Kandidatnavn: Hanne Rødset
Emnekode: MALK5000

Studiepoeng: 30

Fakultet for helsevitenskap
OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Takk til

Takk til min veileder Espen Sjøberg, for innspill og kommentarer til arbeidet. En takk rettes også til Torunn Lian ved OsloMET for bistand med oppgaven. Takk til mine gode kollegaer ved Nanna Marie, senter for foreldre og barn, som har vært en god støtte i denne krevende tiden. Det er en gruppe dyktige fagfolk, som har gitt meg motivasjon og driv i skriveprosessen. Det rettes en spesiell takk til kollega Bente Nilsen Arntzen for moralsk støtte, tillit til meg som fagperson, og ikke minst for gode faglige innspill og refleksjoner. Takk til mine kjære medstudenter, som parallelt med meg har gjennomgått denne prosessen, for støtte og motivasjon gjennom våre lange arbeidsdager på universitetet.

Menns aggressive atferd i parforhold - En scoping review

Hanne Rødset

Fakultet for Helsevitenskap, Institutt for Atferdsvitenskap, OsloMet

MALK5000

Juni 2023

Sammendrag

Aggressiv atferd i parforhold er komplekst, og i dagens samfunn et alvorlig problem. Atferden kan føre til negative konsekvenser hos individet selv, og for omgivelsene rundt. Artikkelen vil se på mannlig aggressiv atferd i parforhold mellom en mann og en kvinne i et atferdsvitenskapelig perspektiv. Det vil fokuseres på årsaker til at atferden forekommer. Herunder foranledninger, atferden i seg selv, og konsekvenser som fører til økt forekomst av den aggressive atferden. Tematikken vil belyses gjennom en scoping review, hvor det ved bruk av et systematisk søk er innhentet 18 litteraturbidrag som belyser oppgavens problemstilling. Hensikten med artikkelen er å kartlegge foreliggende litteratur, og finne årsaksforklaringer til mannlig aggressiv atferd i parforhold, i tillegg til eventuelle kunnskapsgap. Funnene diskuteres i lys av atferdsvitenskapelige begreper, med vekt på læringsteori samt evolusjonære forklaringer. Artikkelen inkluderer etiske aspekter, både i forhold til problemstillingens søkefelt og i forhold til ideologiske kritikker. Funnene tyder på at menns aggressive atferd er frembrakt som en respons til miljøbetingelsene rundt individet, i tillegg til at det kan være evolusjonært frembrakte bakenforliggende årsaker til at aggresjonsatferd forekommer hyppigere under enkelte betingelser.

Nøkkelord: aggressiv atferd, atferdsanalyse, vold i parforhold, mannlig aggresjon

Abstract

Aggressive behavior in partnerships is a complex phenomenon, and in today's society a serious problem. The behavior can lead to negative consequences in the individual, and in the close environment. This article will look at male aggression in partnerships between a male and a female in a behavioral analysis perspective. The focus will be on causes for the aggressive behavior. Thus, the article will look at the antecedents, the behavior itself, and consequences of the behavior leading to an increased occurrence of the aggressive behavior. The topic will be elucidated through a scoping review, where 18 literature contributions have been obtained through a systematic search that illuminate the thesis problem. The purpose of this article is to survey the available literature, and find causal explanations for male aggressive behavior in relationships, in addition to any knowledge gaps. The findings will be discussed in the light of behavioral science concepts, with an emphasis on learning theory and evolutionary explanations. This article includes ethical aspects, both in relation to the problems search field and in relation to ideological criticism. The findings suggest that men's aggressive behavior is produced as a response to the environmental conditions surrounding the individual, in addition to the fact that there may be evolutionary underlying reasons for why aggressive behavior occurs more frequently under certain conditions.

Keywords: aggressive behavior, behavioral analysis, violence in partnerships, male aggression

Menns aggressive atferd i parforhold

Vold i nære relasjoner er et alvorlig og sammensatt samfunnsproblem (Justis- og beredskapsdepartementet, 2007). Vold blir utøvd av både menn og kvinner, i og utenfor familien. Det forekommer alt fra milde former for fysisk og psykisk aggresjon, til grov fysisk vold som påfører stor personskade. Det er kartlagt en økt alvorlighetsgrad i volden menn utsetter kvinner for, og undersøkelser viser at rundt 9 prosent av kvinner over 15 år i Norge har vært utsatt for grov vold av en partner (Haaland, Clausen & Schei, 2005). Som følge av dette er det ønskelig å undersøke hvordan aggressiv atferd hos menn oppstår, og kontingensene atferden forekommer under. Dette fordi aggressiv atferd på denne måten kan sees på som sosial signifikant atferd, som følge av konsekvensene den har for individet selv og omgivelsene (Cooper et al., 2020, s. 18). Innledningen vil gjøre rede for et teoretisk utgangspunkt for forståelse av problemstillingen «Hva er årsaker til mannlig aggresjon i parforhold, og under hvilke kontekster forekommer den aggressive atferden?», samt et teoretisk utgangspunkt for å forstå artikkelens resultater. Videre presenteres sentrale begrep og perspektiver diskutert i artikkelen, i tillegg til scoping review som forskningsdesign.

Et atferdsvitenskapelig perspektiv

Bandura (1973, s. 22) legger frem et perspektiv på hvordan aggressiv atferd er lært gjennom sosiale interaksjoner, og ved at mennesker observerer andre. Ifølge Banduras sosiale læringsteori lærer og tillegger individer seg aggressiv atferd gjennom eksponering for aggressive modeller, samt forsterkning eller straff av slik atferd. Voldelige tv-program kan ifølge Bandura også være med på å forme slik atferd, i tillegg til andre miljøfaktorer som foreldre, media og kultur. Dette kan sees i overenstemmelse med atferdsvitenskapen, som undersøker hvordan et individs atferd blir formet av miljøet og betingelsene rundt individet, stimuli som utløser atferd, og forsterkning eller straff som følger atferden (McLeod, 2017). Aggresjon blir altså i dette perspektivet lært atferd.

Innenfor atferdsanalysen er aggresjon i parforhold undersøkt i begrenset grad. Arbeidet som er gjort innenfor atferdsvitenskapen baserer seg i stor grad på aggresjonsatferd hos barn, hvor blant annet Vollmer med fler (1999) har sett på forekomst av aggresjonsatferd hos barn og hvordan dette påvirkes av nærliggende kontra forsinkede forsterkere. De fant at aggresjonsatferd forekommer hovedsakelig hos barn når atferden produserer små og umiddelbare forsterkere. Flora & Pavlik (1992) undersøkte selvkontroll hos voksne mennesker, og fant at de oftere valgte atferd knyttet til langsiktige og mer attraktive forsterkere. Når forsterkeren var den samme uavhengig av tidsramme, var umiddelbare forsterkere foretrukket. Selv om forskningen til Flora og Pavlik (1992) ikke var direkte knyttet til aggresjonsatferd, kan den være av interesse i undersøkelse av menneskelig atferd og selvkontroll.

Forsterkning er ifølge Cooper et al. (2020, s. 283) det viktigste prinsippet i anvendt atferdsanalyse, og bindingen mellom atferd og konsekvenser er fundamentet for operant atferd. Forsterkning behøver ikke å følge hver respons for å være effektiv, og intermitterende forsterkning kan føre til økt forekomst av en atferd. Dette kan være nyttige prinsipper å ha med seg i undersøkelse av aggresjonsatferd for å se atferden i et atferdsvitenskapelig perspektiv. Modellering er en atferdstrategi, som kan forklare hvordan individer tillegger seg nye atferder (Cooper et al., 2020, s. 576). Individet lærer nye atferder gjennom å imitere demonstrasjoner av andre modeller. Strategien vil kunne være mer effektiv gjennom at modellene har karakteristikk som ligner på individet som skal lære, eller om modellene har høy sosial status eller innehar en viktig autoritetsposisjon, for eksempel foreldre. Ny atferd kan også forekomme gjennom imitasjon eller observasjonslæring, hvor individet ser en annen persons atferd og konsekvensene som følger denne atferden, og deretter bruker denne informasjonen for å velge å imitere eller etterligne denne atferden umiddelbart eller forsinket i tid. Forskning tyder på økt forekomst av aggressiv atferd hos individer som har opplevd

vold i nære relasjoner, spesielt i nær familie, og det kan se ut til at relasjonelle ferdigheter overføres fra en kontekst til en annen (Ingram et al., 2020). Altså vil barn som observerer aggresjon mellom foreldre kunne tillegge seg disse atferds-trekkene, aggresjonsatferd, og overføre denne atferden til andre relasjoner gjennom observasjonslæring.

All atferd forekommer i en kontekst, og i et behavioristisk perspektiv skjer endringer av atferd gjennom seleksjon og konsekvenser på tre nivåer (Skinner, 1981). Henholdsvis fylogenetisk seleksjon (naturlig seleksjon), ontogenetisk seleksjon (operant seleksjon) og kulturell seleksjon. Fylogenese handler om hvilke gener og atferdstrekk hos en organisme som er dominante, og dermed videreføres og fungerer formende for videre generasjoner (Catania, 2013, s. 30-31; Skinner, 1981). Ontogenese omhandler seleksjon av atferd, og endring i et individs atferdsreportoar over tid (Sandaker, 2010). Kulturell seleksjon handler om lært atferd og dets fysiske produkt (Skinner, 1981). Prosessene starter på individnivå, men som følge av konsekvensene dette har på andre medlemmer av kulturen utvikler dette seg. Skinners (1981) teori har i etterkant blitt kritisert for å være mangelfull, da den beskriver et antatt motstridende forhold mellom evolusjonære tilnærminger og læringstilnærminger (Kennair & Sjøberg, 2016). Teorien til Skinner (1981) vil brukes i artikkelen med bakgrunn i at flere av dens prinsipper fortsatt er anerkjente innenfor atferdsanalysen. Den vil likevel ses parallelt med kritikken til Kennair og Sjøberg (2016) som beskriver et komplementært forhold mellom evolusjonspsykologi og læringsteori, hvorpå individer beskrives å adaptivt tilpasse seg sine miljø på bakgrunn av evolverte læringsmekanismer. Det vil si at det tas hensyn til at Skinners (1981) teori vil kunne utvides til å se det komplementære forholdet mellom naturlig seleksjon og operant seleksjon, fremfor å se disse nivåene utelukkende hver for seg.

Atferd er en organismes interaksjon med miljøet, som involverer bevegelse i en del av organismen (Cooper, 2020, s. 43). All atferd skjer innenfor et miljø, altså innenfor de fysiske

omstendighetene rundt organismen. Anvendt atferdsanalyse handler om å forstå sosialt viktig menneskelig atferd, og hvilke variabler som er viktige for atferden av interesse, da all atferd blir evolvert frem for å ha en funksjon i organismens interaksjon med miljøet rundt (Skinner, 2016). Atferd, inkludert aggressiv atferd, som forekommer gjentatte ganger kan være opprettholdt ved forsterkning, altså har atferden fått en konsekvens som øker sannsynligheten for at atferden forekommer igjen (Miller, 2006; Sandaker, 2010). Som følge av dette kan aggressiv atferd sees på som lært atferd, altså operant atferd formet av omgivelsene (Baum, 2008). Beskrivelser av atferd og betingelser atferden forekommer under, danner et grunnlag for å undersøke hvordan denne atferden kan endres (Sandaker, 2010). Motiverende operasjoner vil også kunne påvirke atferd, hvorpå en motiverende operasjon defineres som en miljøvariabel med en verdi-endrende effekt og en atferds-endrende effekt (Cooper et al., 2020, s. 412-431). Motiverende operasjoner kan altså sies å innebære en miljøvariabel som endrer effektiviteten av en stimulus som en forsterker eller straffer, og følgende frekvensen av en atferd under denne kontingensen.

Begrepsavklaringer

Aggresjon er atferd som har som hensikt å påføre noen smerte, skade eller ubehag (Svartdal, 2020). Aggresjon kan være av både fysisk og psykisk art, og kan uttrykkes på ulike måter og ved ulik styrke. Eksempelvis kan aggresjon være verbal kritikk, ubehagelige kommentarer, vold og fysisk angrep. I verste fall vil aggresjon kunne innebære å ta livet av et annet menneske gjennom voldshandlinger. Denne oppgaven vil i undersøkelse av problemstillingen bruke aggresjonsbegrepet i sin helhet, og ikke sette begrensninger ved aggresjonens karakteristikk eller styrkegrad. Dette begrunnes i de innledende søkene, hvor det ikke framkom tilstrekkelig eksisterende forskning som begrenset aggresjonsbegrepet, og det ble vurdert som nødvendig å bruke en bred definisjon for å samle tilstrekkelig informasjon om interesseområdet. Likevel, da aggresjon undersøkes i parforhold, vil

atferdsmønsteret som undersøkes være atferd rettet mot partner, ofte for å få eller opprettholde makt over partner, ved bruk av psykisk, fysisk, seksuell, emosjonell og økonomisk misbruk eller trusler om misbruk (Buss, 2021, s. 110).

Denne oppgaven vil se på aggressiv atferd hos menn i heteroseksuelle parforhold med kvinner. Oppgaven vil se på den aggressive atferden som problematferd, og videre årsaker til at denne atferden forekommer. Det understrekes at aggressiv atferd i et annet perspektiv vil kunne gå utenfor det som defineres som problematferd, da atferden vil kunne ha en hensiktsmessig rolle i organismens interaksjon med miljøet. Begrepet partnerskap vil brukes om langsiktige tilknytninger som involverer intimitet, seksuell kontakt, fortrinnsvis nærhet, og emosjonell tilknytning med relativ eksklusivitet (Hawkes, 2004). Det var nødvendig å begrense oppgaven til heteroseksuelle forhold, altså partnerskap mellom en kvinne og en mann, for å begrense omfanget av søket. Dette ble og vurdert hensiktsmessig grunnet funnene i innledende søk, da disse kunne indikere diskrepans i det teoretiske grunnlaget for partnerskap utenfor de satte rammene for denne oppgaven. Det er samlet inn litteratur som ser på kvinner og menn i et biologisk perspektiv, en todelt modell basert på reproduksjon og to typer kjønnsceller (Heiberg & Jessen, 2023). Det understrekes likevel at begrepet kjønn er svært sammensatt, og at det ved senere anledninger vil kunne være av interesse å utvide dette begrepet i svar på en lignende problemstilling, og for å inkludere flere sosiale, kulturelle og individuelle aspekter.

Faglig grunnlag for forståelse av aggresjon

Aggresjon kan fremkomme i partnerskap, med underliggende forutsigbare dynamikker som baserer seg på utviklede heteronormative forskjeller, herunder forskjeller i kvinner og menn sine parings-strategier (Buss, 2021, s.9). Dette har sitt opphav i Trivers (1972) *Parental Investment Theory*, som beskriver årsaker til ulike paringsstrategier og atferder hos menn og kvinner, med bakgrunn i kostnader og goder som medfølger

reproduksjon. Teorien foreslår at kjønnet med høyere grad av investering i avkommet i større grad vil være selektive i valg av partner, til forskjell fra kjønnet med lavere grad av investering som må konkurrere om tilgang til kjønnet med høy grad av investering. Det vil alltid være store individuelle forskjeller, hos menn som gruppe og hos kvinner som gruppe, slik at det vil være store variasjoner. Oppgaven må likevel forholde seg til de forhold som ut fra forskning gir et mer overordnet bilde av problemstillingen i denne artikkelen.

Evolusjonsteori presenterer ulike forklaringer på hvilke funksjoner aggresjonsatferd kan ha sett i forhold til kontekst (Buss, 2019, s. 274-300), herunder skaffe ressurser verdifulle for overlevelse og reproduksjon. Aggresjon, og trusselen om aggresjon, kan skremme partnere fra utroskap, samt øke status og makt i sosiale hierarkier. Kulturer og subkulturer har ulik forståelse av aggresjon, og om det øker eller senker statusen. Aggresjon kan være frembrakt av adaptive problemer som er konfrontert i spesifikke kontekster, hvorpå konteksten sier noe om lønnsomheten ved aggresjonsatferden. Forskning tyder på kjønnsforskjeller knyttet til sjalusi, hvorpå menn i større grad enn kvinner rapporterer sjalusi som respons til seksuell utroskap (Bendixen et al., 2015). En hypotetisk forklaring på dette er at kostnadene som kan følge med utroskap, spesielt knyttet til reproduksjon, er svært høye. Sjalusi, og atferdene som kan utløses som følge av sjalusi, kan derfor sees på som nyttige og nødvendige responser til utroskap med tanke på reproduksjonsmuligheter (Bendixen et al., 2015).

Denne artikkelen vil se på aggresjon i et atferdsvitenskapelig perspektiv, og inkludere både evolusjonære forklaringer og læringsteori. Dette for å se etter biologiske og miljørelaterte forklaringer til atferden. Atferdsanalyse har en systematisk tilnærming til å analysere og forstå atferd, gjennom å se på en atferds foranledninger, atferden i seg selv, og atferdens konsekvenser. Atferdsanalyse ser på både miljøfaktorer og personlige egenskaper som kan bidra til den aggressive atferden. Eksempelvis har forskning vist at aggressiv atferd kan læres gjennom observasjon og imitasjon av andres atferd, spesielt i barndommen

(Bandura, Ross & Ross, 1961). I tillegg til dette kan forsterkning av aggressiv atferd bidra til å opprettholde, og eventuelt øke, graden av aggressiv atferd (Skinner, 1953). Å se på mannlig aggresjon inn i parforhold i et atferdsvitenskapelig perspektiv vil kunne gi en større forståelse av atferden, og mulige årsaker. I et atferdsvitenskapelig perspektiv vil seleksjon på alle nivåer påvirke menneskelig atferd, både individuell seleksjon i nåtid og seleksjon gjennom evolusjon hos mennesket som art (Skinner, 2016; Wilson, 2005). Fordi atferd etableres, opprettholdes og endres hovedsakelig som en funksjon av de betingelsene en person lever under, er det viktig å se på relasjonen mellom atferden, og betingelsene den er en funksjon av (Sandaker, 2010). En fullstendig analyse av en atferd, i dette tilfellet aggresjon, krever at vi ser på individets læringshistorie og biologiske forhold, med fokus på motiverende operasjoner. Ut fra dette vil det være vesentlig å forstå hvilke funksjonelle sammenhenger som foreligger i et parforhold der begge parter innvirker på hverandre, også i utviklingen av aggressivitet som en del av atferdsreportoaret i parforholdet.

Det understrekes at enkelte ideologier, og sosiale og politiske bevegelser, har implikasjoner til de tradisjonelle psykologiske og evolusjonære tilnærmingene til atferd og biologi (Wilson, 2005). Feminisme er et eksempel på dette, som ifølge Roberts (1994) har stilt spørsmål ved hvordan likestilling påvirkes av at vi begrunner ulik atferd og ulike sosiale roller hos kvinner og menn med biologiske forskjeller. Dette er koblet til hvordan kvinner ofte blir definert med mindre makt enn menn, og hvordan kvinner og menn tradisjonelt sett har hatt ulike posisjoner i samfunnet. Enkelte feminister har derfor fryktet at man gjennom å søke biologiske og evolusjonære forklaringer på kjønnsforskjeller, skaper en aksept av vold mot kvinner, og aksept for at kvinner skal ha en lavere sosial status enn menn (Wilson, 2005). I atferdsvitenskapelig arbeid vil disse perspektivene kunne være nyttige i analyse av sosialt signifikant atferd, hvorpå ulike verdier, betingelser og rettigheter tas i betraktning før, underveis, og i etterkant av arbeidet (Cooper et al., 2020, s. 817). Dette innebærer også å

alltid ta ulike perspektiver i betraktning, og vurdere i hvilken grad vinklingen og metodene som er i bruk er hensiktsmessige og etisk forsvarlige til enhver tid.

Ifølge Ree (2012) er det for å se på atferd med et atferdsvitenskapelig perspektiv, og for å se sammenhengen mellom eksperimentell, anvendt og konseptuell atferdsanalyse, viktig å kunne beskrive og forklare all slags atferd, samt atferdshendelser, med et begrenset og godt definert begrepssett. Presise beskrivelser av atferd skal bidra til sikker prediksjon og demonstrasjon av eksperimentell kontroll, og forklaringer må derfor følge observasjonene som gjøres av atferden og betingelsene rundt, og at forklaringsvariabler som går utenfor den fysiske verden må forkastes (Ree, 2012). Dette innebærer at et dualistisk menneskesyn, altså en forståelse av at mennesket består av både fysisk materie og en psyke, i et atferdsanalytisk perspektiv medbringer seg utfordringer. Det som ofte blir beskrevet i kognitiv psykologi som tanker og følelser, blir i atferdsvitenskapen sett på som private hendelser. I hvilken grad disse private hendelsene skal behandles som elementer innenfor atferdsvitenskapen foreligger det uenigheter om, da det i hovedsak må kunne demonstreres kontroll innenfor det observerbare verdensbildet (Ree, 2012). På bakgrunn av foreliggende evidensgrunnlag om mannlig aggresjon i parforhold, vil oppgaven vise til data innhentet fra ulike fagfelt, inkludert artikler som inkluderer et kognitivt psykologisk perspektiv på problemstillingen. Det vil likevel diskuteres mot atferdsvitenskapelige prinsipper i diskusjonskapittelet, med ulike perspektiver på private hendelser nærliggende.

Forskningsdesign

Det er gjort en scoping review. Ifølge Munn et al. (2018) er det anbefalt å gjennomføre en scoping review fremfor et *systematic review*, når målet er å identifisere gap i kunnskapen, og for å kartlegge ulik litteratur og undersøke hva nåværende foreliggende forskning tilsier. En scoping review ble derfor valgt, da det var ønskelig å kartlegge feltet fremfor å finne svaret på et konkret forskningsspørsmål. Dette fordi det i innledende søk ble

tydelig at det innenfor anvendt atferdsanalyse foreligger lite forskning knyttet til mannlig aggresjon i parforhold, samt at kartlagte data baserte seg på variert metodikk. Det var fokus på de sentrale forskningsfunnene og karakteristikken for temaet. Scoping innebærer ofte en bredere inkludering av litteratur og forskningsresultater, og kartlegger innenfor et område uten å ha like snevre inkluderingskriterier som andre litteratur-gjennomganger ofte har (Munn et al., 2018). Scoping kan innebære å bruke en rekke ulike data fra ulike typer kilder med ulik metodikk, og er ikke fastsatt til et design alene (The Joanna Briggs Institute, 2015, s. 6-8). Basert på de innledende søkene, og diskrepansen søkeresultatene viste, ble dette derfor vurdert som den mest hensiktsmessige metodikken.

Metode

Metoden vil gå inn på hvordan forskningsdesignet, en scoping review, er brukt for å besvare artikkelens problemstilling «Hva er årsaker til mannlig aggresjon i parforhold, og under hvilke kontekster forekommer den aggressive atferden?». Herunder vil søkeperiode, databaser og søkeord presenteres. Videre vil det redegjøres for valg gjort underveis, og hvordan satte inklusjons- og eksklusjonskriterier resulterte i dataene som videre blir gjort rede for i resultater.

Det ble innledende gjort utforskende litteratursøk for å skaffe en oversikt over publisert litteratur innenfor området av interesse. Dette for å kunne avgrense prosjektet videre og danne en problemstilling. Deretter ble det gjennomført et systematisk søk, med inklusjons- og eksklusjonskriterier relevante for artikkelens problemstilling. Det systematiske søket ble gjennomført i fire databaser, som etter forsøk på søk i den utforskende fasen ble vurdert som mest relevante. Databasene som da traff artikkelens problemstilling best var Academic search ultimate, Web of Science, Psycinfo og Pubmed. Academic search ultimate er en database med fagfellevurderte artikler, bøker og rapporter. Web of science er en database med tidsskrifter innen naturvitenskap, samfunnsfag og humaniora. Psycinfo er en internasjonal

database med psykologfaglig litteratur og forskning, hvor det også inkluderes forskning fra sosialt arbeid og sosialvitenskap. Pubmed er en database med vitenskapelige artikler som dekker en rekke fagområder, med fokus på helsefag og nærliggende felt. Søkene ble gjennomført i februar 2023.

Søkeord og søkekriterier

Søkeordene som ble benyttet var «Aggression OR Aggressive OR Aggressiveness». Dette ble kombinert med AND «Men OR Male OR Female OR Women OR Gender». Dette ble igjen kombinert med AND «Evolution OR Evolutionary OR Natural selection», kombinert med AND «Partner OR Partners OR Partnership». Da de ulike databasene hadde ulike tematisk inndelte tesauruser, ble det vurdert hensiktsmessig å ikke avgrense ved bruk av tesauruser i søket, og heller avdekke eventuell diskrepans i søkeresultatene ved gjennomgang av hvert enkelt treff. Søket ble avgrenset til tekster skrevet på norsk, svensk, dansk eller engelsk, samt avgrenset til fulltekst tilgjengelig. Da det var ønskelig å se på resultater knyttet til menneskelig atferd ble dyrestudier ekskludert. Dette var kun mulig å gjøre i søket på Web of Science, og ble derfor gjort manuelt i gjennomgangen av resultatene på de tre andre databasene. Som følge av metoden var det ønskelig å inkludere alle resultater, uavhengig av metodikk, sjanger eller fagfelleevaluering.

Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Som nevnt ble det vurdert nødvendig å utføre et åpent søk for å få treff på området av interesse. Det ble derfor satt inklusjons- og eksklusjonskriterier, hvorpå søkeresultatene ble gått gjennom manuelt etter å ha blitt lastet ned på EndNote, og vurdert ut ifra disse kriteriene. Søketreffene som ble inkludert omhandlet partnerskap mellom en mann og en kvinne, hvorpå treffet sa noe om mannlig aggresjon inn i relasjonen. Treffene som ble inkludert fokuserte på partnerskap hvor partene var over 18 år, men ble også inkludert dersom de beskrev en kobling mellom mannlig aggresjon i barndom og ungdomsår, og aggresjon i voksne partner-

relasjoner. Det ble ikke satt noen kategoriske begrensninger på aggresjon, hverken i form av alvorlighetsgrad eller form for aggresjonsatferd. Treff som omhandlet partnerskap ikke bestående av én mann og én kvinne ble ekskludert. Treff som viste til relasjoner mellom en mann og en kvinne, som ikke ble betegnet som partnerskap eller som en romantisk relasjon, ble også ekskludert. Studier gjort på små lukkede samfunn, som ikke ble vurdert sammenlignbare og overførbare til andre samfunn, ble ekskludert. Dette med bakgrunn i oppgavens hensikt, som var å kartlegge og innsamle et generelt og overførbart teoretisk grunnlag for forståelse av problemstillingen. For å kunne sammenligne og trekke linjer mellom innsamlet data, ble det derfor vurdert ugunstig å inkludere studier som hadde slike begrensninger. Treff som omhandlet *cyberdating* ble ekskludert som følge av interesseområdet og for å spisse dette. Duplikater ble redusert til et eksemplar.

Grunnet resultatets omfang er data som fremkom i søket sammenfattet i henhold til tematiske funn, før de diskuteres i diskusjonen. Dette ble vurdert som hensiktsmessig, da det i dataene var flere overenstemmelser og likheter. Da det varierte i hvilken grad treffenes innhold var relevant til oppgaven, vil resultatene presentere hva hvert enkelt treff viste til i forhold til oppgavens problemstilling. Omfanget av presentasjonen av hvert treff vil derfor representere mengde relevant tekst i treffet. Se Tabell 1 for fullstendig oversikt over inkluderte treff.

Resultat

Søket på de fire databasene ga totalt 543 treff. Se Figur 1 strukturert med utgangspunkt i et Prisma Flow skjema. Figuren viser hvor mange treff som ble inkludert og ekskludert i ulike deler av seleksjonsprosessen, hvorpå kriteriene presentert i metodekapittelet lå til grunn for seleksjon på alle nivåer (Page et al., 2021). Etter gjennomført seleksjonsprosess ble 18 treff vurdert som relevante for problemstillingen, og inngår i resultatene. Dette kapitlet vil presentere disse resultatene fortløpende, før de diskuteres i neste

kapittel. Funnene vil gjennomgå tematisk på bakgrunn av gjennomgående tematiske funn i dataene som ble innsamlet. Tematiske sammenhenger forekommer enkelte steder, og den tematiske inndelingen er derfor noe overlappende. Som følge av metoden i denne artikkelen vil kapittelet fokusere på innhold i innsamlede data, og i begrenset grad presentere resultatenes metodikk. Funnene som presenteres uten metodisk beskrivelse er ulike litterære studier, eller ustrukturerte artikler med mangelfull beskrivelse av brukt metodikk.

Reproduksjon og farskapsusikkerhet

Arnocky med fler (2015) undersøkte sammenhengen mellom symptomer på angst som en medierende variabel mellom forventet utroskap hos partner, og ulike typer aggresjon hos menn. Menn fra et Canadisk universitet ble rekruttert, og det ble gjort målinger av fysiologiske reaksjoner samt subjektive målinger av opplevd angstfølelse. De fant først en sammenheng mellom den uavhengige variabelen, partner-utroskap, og den medierende variabelen, angst. Dette støttet opp under forfatterens hypotese om angst som en medierende variabel mellom utroskap og aggresjon. Det ble funnet en sammenheng mellom forventet utroskap hos partner og fysisk mishandling, hvilket økte som en direkte effekt av engstelige følelser.

Geary (2014) beskriver mannlig vold mot kvinner som noe forårsaket av seksuell sjalusi og vokting av partner. Dette kan ifølge Geary stamme fra en tid hvor denne type atferd kunne resultere i økt sosial status og sjanse for langvarig partnerskap. Det er sett kjønnsforskjeller i risikoatferd og konkurrerende atferder, hvorpå dette er mer vanlig hos menn. Ifølge Geary er det nødvendig å se det i et evolusjonært perspektiv, med seksuell seleksjon, for å forstå de utviklede kjønnsforskjellene.

Goetz et al. (2008) presenterer vold mellom romantiske partnere som en forutsigbar form for aggresjon. Forfatterne dokumenterte at vold og aggresjon forekommer i situasjoner hvor et individs sjanse for overlevelse og reproduksjon er truet, for eksempel når en i et

parforhold oppdager en trussel mot overlevelse og reproduksjon i relasjonen, ofte for å begrense atferden til en partner med vekt på partneres seksuelle atferd utenfor partnerrelasjonen. Seleksjon har utviklet og favorisert atferder som unngår utroskap og muligheten for at ens partner skal kunne bringe inn et barn mannen ikke har noen biologisk relasjon til. Følelsen av sjalusi genererer kontekstuell kontingente responser med funksjonen å redusere eller eliminere trusselen, hvorpå menn som anklager partneren for utroskap har større sjanse for å være fysisk voldelig mot partneren sin.

Ifølge Goetz et al. (2008) kan mannens hjerne være for hypersensitiv og overvurdere trusler og tegn, fordi evolusjonært sett har fordelene ved korrekt vurdering av en trussel overgått kostnadene ved ulempene ved feiltakelser. Risikovurderingen involverer også kontekstuelle faktorer. Det spekuleres i om seksuell tvang i romantiske forhold kan være relatert til farskapsusikkerhet, og en manns mistanke om at partneren hans er utro. At en kvinne unngår eller frastår fra seksuelt samkvem med partneren sin kan for menn være et tegn på seksuell utroskap og farskapsusikkerhet, og dermed også føre til seksuell tvang (Goetz et al., 2008). Mize et al. (2009) presenterer en hypotese, basert på et litteratursøk i en omfattende base, om at mangelen på forpliktelse produserer mer sjalusi hos menn, som leder til mer vold i partnerskapet. Mannlig sjalusi har som funksjon å minske utroskap eller opprettholde eksisterende forhold med kvinner.

Menn har utviklet strategier for å løse adaptive utfordringer knyttet til kvinners utroskap, som også innebærer tap av reproduksjonskontroll over kvinnelig partner (Buss & Duntley, 2014). Tapet kan lede til vold mot partner som følge av seksuell sjalusi. Samtidig foreligger det kontekstuelle variabler som kan påvirke mannens bruk av vold, for eksempel kostnader i form av tap av partner eller gjengjeldelse. Mannen kan bruke vold mot kvinnen for å skremme henne fra å ha samvær med andre menn, eller for å begrense mulighetene for kontakt med andre menn. Utroskap kan i et evolusjonært perspektiv sette mannen i risiko for

å måtte investere i en annen manns biologiske barn, som han kanskje også tror er hans.

Mistanke om, eller bekreftelse på at en kvinnelig partner har vært utro, er en av de sterkeste prediktorene på vold i et partnerskap. Forfatterne beskriver dette som kontekstuel, da volden i seg selv også kan drive en partner til å begå utroskap.

Barbaro et al. (2016) undersøkte kvinnerettet vold som en form for seksuell tvang i et parforhold. Fordi mannlig reproduksjons-suksess er betinget av seksuell tilgang til kvinner, kan seleksjon ha favorisert atferder, for eksempel aggresjon, som kan fasilitere seksuell tilgang til kvinner. 355 menn svarte på selvrapporteringskjemaer, med spørsmål knyttet til vold i partnerskap. Undersøkelsen gjort av forfatterne tyder på en korrelasjon mellom høy frekvens av vold mot fast partner og samleie med fast partner. Barbaro med fler (2016) indikerer at mannlig aggresjon mot fast kvinnelig partner kan være en form for maktbruk for å sikre seksuell tilgang til kvinnen.

Ifølge Chester & DeWall (2018) har aggresjon mot en intim partner både kulturelle og evolusjonære forklaringer. Evolusjonært sett kan denne atferden ha utviklet seg fordi den fasiliterer overlevelse og reproduksjon, for eksempel gjennom å hindre partnere i å gå til andre partnere, utroskap og lignende. Disse fordelene for reproduksjon kan ha blitt så dominante at de nå ligger i genene våre. Forfatterne presenterer et feministisk syn på mannlig aggresjon. Synet forklarer mannlig aggresjon mot en kvinnelig partner som et resultat av et system strukturert for menn til å dominere kvinner. Ifølge det feministiske synet glorifiserer sosiokulturelle krefter, for eksempel samfunnsnormer, voldelige tendenser som kan resultere i vold i romantiske relasjoner.

Evolusjonsteori forklarer partnervold som en forlengelse av *mate-guarding* ifølge Graham-Kevan og Archer (2009), som baserer hypotesene sine på selvrapporteringskjemaer og rapporter om partner gjennomført blant studenter på et universitet. *Mate-guarding* er bruk av atferder som vokter over partneren, ofte for å beskytte partnerskapet og

reproduksjonsmuligheter. Negative former for *mate-guarding* har blitt linket til kontroll av partnerens atferd og fysisk aggresjon av menn mot deres partner. Denne atferden kan ha som funksjon å maksimere farskapssikkerhet. Menn med fertile partnere vil vise mer aggressiv atferd og bruke mer direkte *mate-guarding* atferd enn menn med ikke-fertile partnere. Vold har større sannsynlighet for å bli brukt av en mann som stiller svakt i konkurranse. For eksempel menn med lav *mate-value*, altså menn som er mindre fysisk attraktive, mindre sosialt kompetent, og økonomisk svakere enn potensielle rivaler.

Det er identifisert flere nærliggende prediktorer for menns partner-rettete voldsutøvelse ifølge Kaighobadi et al. (2009). Dette er for eksempel aggresjon i familien, kulturelle påvirkninger, og mannlig seksuell sjalusi som en måte å løse problemet om farskapsusikkerhet. I evolusjonær menneskelig historie har mennesket stått opp mot adaptive utfordringer knyttet til det å opprettholde relasjoner og beholde intime partnere. Sjalusi fungerer sterkt motiverende til atferder som styrker slik opprettholdelse og kontroll. Når risikoen for at en kvinnelig partner skal være utro øker, øker atferd med hensikt å redusere trusler mot partnerskapet, ofte ved mistanke om utroskap eller fare for utroskap. Slike atferder kan innebære manipulasjon, overvåking og aggresjon. Partner-rettet vold forekommer som et resultat av mannlig seksuell sjalusi. Mistenksomhet overfor partner og utroskap fungerer dermed som en prediktor på partnervold. Ifølge Kaighobadi et al. (2009) tyder funn på at observatører av partner-vold, altså tredje-parter, ofte er mer aksepterende overfor volden dersom den stammer fra seksuell sjalusi.

Menn har fysiske og psykiske mekanismer utviklet for å takle adaptive utfordringer (Kaighobadi et al, 2009). Dette innebærer at blant annet når menn er i risiko for at deres partner er utro, utfører de flere sæd-plasserende handlinger og ejakulerer mer sæd enn hva de ellers hadde gjort. Dette øker også sjansen for at mannen utfører seksuell tvang overfor sin kvinnelige partner, muligens som følge av opplevd befruktningskonkurranse. Menn utfører

seksuell tvang ut ifra en motivasjon for å dominere og kontrollere partneren sin. Individuelle forskjeller som familiehistorie med aggresjon, seksuelt og fysisk misbruk, alkohol og rusmisbruk, og problemløsningsferdigheter, kan predikere partnervold.

En evolusjonær tilnærming til feltet tilsier at både biologi og miljø, og interaksjonen mellom disse, må i fokus for å forklare og forespeile aggressiv atferd i parforhold (Wilson, 2005). Hvis ulike risikofaktorer er tilstede i miljøet, har mannen en større sjanse for å være voldelig. Evolusjonsteori har en hypotese om at vold innenfor et partnerskap starter med en idé om farskaps-usikkerhet, hvorpå voldelig atferd kan ha denne funksjonen. Dette er en prosess som skal sikre mannen at han ikke bruker ressurser på et avkom som ikke er hans eget genetisk sett. Menn har i større grad usikkerhet forbundet med barns farskap enn kvinner. For å sikre videreføring av gener er mannen derfor i større grad disponert for å vise ulike atferder som vokter over hans kvinnelige partner og hennes reproduksjon. Wilson (2005) presenterer mannlig vold mot kvinner i et historisk perspektiv, og hvordan dette har vært en akseptabel respons til kvinnelig utroskap i en rekke kulturer. Fra et evolusjonsperspektiv er en viss toleranse for risiko kritisk for suksessfull paring. Kombinasjonen av seksuell sjalusi og deltakelse i risiko kan derfor være forklaringen på hvorfor menn utøver vold mot kvinner. Det er også en økt sjanse for vold dersom kvinnen truer med, eller vurderer, å forlate forholdet.

Arbeidsledighet er ifølge Wilson (2005) den største predikatoren på at en mann er voldelig mot, eller kommer til å bli voldelig mot, en kvinnelig partner. I et evolusjonært perspektiv trekkes kvinner ofte mot menn som har gode finansielle forutsetninger, da dette er knyttet til ivaretagelse av et eventuelt avkom. Arbeidsledige menn har derfor mindre sannsynlighet for å tiltrekke og beholde en kvinnelig partner, som kan lede til at en mann er aggressiv mot sin kvinnelige partner. Bakgrunnen for dette er at mannen har redusert tilgang til ressurser og status, og seksuell tvang blir da en av de begrensede mulighetene for å skaffe

eller beholde et partnerskap og seksuell tilgang til en kvinne. Dette særlig hvis kvinnen truer med å forlate mannen eller være utro mot han, da han med begrensede ressurser vil kunne ha vansker med å finne seg en annen partner.

Mennesker har ulike strategier for å påvirke andre mennesker, slik at de selv opprettholder ressurser viktige for reproduksjon (Buss & Duntley, 2014). I romantiske relasjoner kan dette være nytelse, finansielle belønninger, og reproduksjon. Fra et evolusjonært perspektiv har menn en rekke fordeler knyttet til å forplikte seg til et langsiktig romantisk forhold. Herunder å øke sjansen for farskapssikkerhet, øke sjansen for barnas overlevelse, øke sjansen for reprodutiv suksess gjennom å investere i foreldreskap, samt øke status gjennom økt nær omgangskrets i form av kvinnens familie. Det diskuteres at vold i en partner-relasjon er svært kontekstuellet betinget. Dette fordi kostnaden av vold i relasjoner er avhengig av personlige, sosiale, økonomiske og kulturelle kontekster.

Biologi og genetikk

Cousins et al. (2009) fant en sammenheng mellom høy prenatal eksponering for testosteron, og aggressiv og truende atferd mot en romantisk partner. Den aggressive og truende atferden var spesielt tydelig i forbindelse med sjalusi og mistanke om utroskap. Denne sammenhengen ble funnet da Cousins et al. (2009) innhentet fysiske målinger samt selv-rapporteringsskjemaer fra partnerskap, hvorpå minst en av partene var en student ved universitetet.

Van Anders et al. (2011) presenterer hormoner, og hormonresponser til sosiale kontekster, som mekanismer fremkommet av evolusjonen for å skape sosiale bånd. Det er indikasjoner på at testosteron er et viktig hormon i forbindelse med romantiske bånd. Det diskuteres hvordan partnerskap kan være evolusjonært adaptivt, og underbygge avkom og deres overlevelse. Det er vist at seksuell aktivitet øker testosteron-nivået, samtidig som det fasiliterer partnerskap. Forfatterne har en hypotese om at dette skyldes et sterkere selektivt

press for en testosteron-respons til seksuell intimitet, fordi det er viktig for reproduksjon.

Høye testosteron-nivåer er forbundet med konkurranse, hvor det er ønskelig å skaffe seg eller beholde ressurser. Dette innebærer blant annet seksuelle muligheter, og muligheter til avkom og partnerskap.

Hormoner forårsaker ikke atferd, men påvirker sannsynligheten for at atferd forekommer (Van Anders, 2013). Det er en positiv korrelasjon mellom testosteron, og aggresjon, paring og seksualitet, som alle er viktige faktorer for overlevelse i et evolusjonsperspektiv. Menn, i forhold hvor det er lav grad av forpliktelse og hvor det forekommer utroskap, viser høye testosteron-nivåer. Van Anders skiller mellom omsorg og seksuell atferd, og hvordan dette kan komplisere forståelsen av de hormonelle prosessene. Dette fordi konteksten påvirker hormonutskillelsene i kroppen, hvorpå seksuell atferd forhøyer testosteron-nivåene, og omsorg senker de.

Ifølge Chester & Dewall (2018) er det biologiske faktorer knyttet til aggresjon, og aggresjonsatferd linkes til genetiske faktorer fremfor miljøfaktorer. Det er funnet epigenetiske mekanismer, altså spesifikke gener som gjør individer predisponerte for antisosial atferd. Disse mekanismene har vist seg å aktiveres i større grad dersom mor til individet opplevde aggresjon fra partner under svangerskapet. Det er og funnet neurologiske og nevroendokrine faktorer, som viser at menn som utøver aggressiv atferd mot en partner har en lavere fungerende frontallapp, og har høyere rater av traumbetingete hjerneskader enn kontrollgrupper. Det er også funnet høyere nivåer av testosteron, et hormon linket direkte til dominant og aggressiv atferd, hos menn som utøver aggressiv atferd mot en partner.

Samfunn, kultur og partnerverdi

Gordon (2013) legger frem at studier gjort på kjønnsforskjeller og sinne tyder på at det er hvordan sinne kommer til uttrykk, ikke hvordan det oppleves, som er forskjellig hos kvinner og menn. Dette tyder på at forskjeller i aggresjon stammer fra en differensiell

sosialiseringsprosess når det kommer til sinneuttrykk, og at mennesker påvirkes av sosial kontekst.

Kvinner valg av partner vil i stor grad basere seg på hvilke ressurser mannen kan tilby, menn som ikke kan tilby disse ressursene kan måtte bruke andre taktikker for å skaffe eller opprettholde en romantisk relasjon (Buss & Duntley, 2014). Aggressiv atferd mot partner kan ha bakgrunn i et forhøyet stressnivå i relasjonen, som kan oppstå som følge av økonomiske problemer, sammen med andre faktorer som alkohol- og rusmisbruk. Dette er noen av punktene Buss & Duntley beskriver som «partner-verdi», altså i hvilken grad individet har ressurser attraktive for en partner. Diskrepans i partner-verdi, spesielt dersom den endrer seg mens partene er i en romantisk relasjon, kan føre til vold. Dette kan for eksempel være at en av partene mister jobben, eller at en av partene lider en permanent skade. Diskrepans i partner-verdi, spesielt dersom kvinnen har høyere partner-verdi enn mannen, øker også sjansen for utroskap. Dette kan igjen føre til at mannen utøver vold mot kvinnen, med den funksjon at det kan skremme partneren fra å forlate forholdet, eller minske diskrepansen i partner-verdi.

Bird et al. (2016) beskriver aggresjon som et atferdstrekk tilpasset gjennom evolusjon, fordi det kunne bidra til å løse adaptive utfordringer når det kommer til reproduksjon. Gjennom to eksperimenter kartla forfatterne menns rapporterte vilje til å utøve aggresjon mot en hypotetisk konkurrent, samt observert aggresjon mot en konkurrent, i forhold til deltakernes egen oppfattelse av sin partner-verdi. Det ble funnet en sammenheng mellom å oppfatte seg selv som en person med lav partner-verdi, og økt bruk av aggressiv atferd. Dårlig økonomisk status, lav eller ingen utdanning og lav-status yrker er linket til økt bruk av aggresjon. Dette er alle faktorer ofte forbundet med lav partner-verdi. Menn kan øke deres sjanse for suksessfull reproduksjon gjennom strategisk bruk av aggresjon.

Miller (2014) presenterer risikofaktorer og karakteristikk sett hos menn som gjennomfører voldtekter. Disse er unge voksne, menn med lav sosioøkonomisk status, lavt utdanningsnivå, ustabil arbeidshistorie, hatt jobber som ikke krever spesielle ferdigheter eller utdanning, tidligere kriminell historikk. Studier viser at voldtektsmenn i stor grad har vært utsatt for fysisk og seksuelt misbruk, ustabile eller dysfunksjonelle familierelasjoner, og at dette påvirker deres evne til å forme stabile relasjoner gjennom barndommen, som igjen påvirker deres evne til å fungere normalt i voksen alder. Det er funnet abnormale strukturer i temporallappen til voldtektsmenn. Funn viser at grov fysisk vold ofte er assosiert med dysfunksjoner i frontallappen, mens aggressiv ikke-voldelig atferd oftere er assosiert med dysfunksjoner i temporallappen. Miller (2014) presenterer ulike perspektiver på aggresjon, herunder atferdsteori. Ifølge atferdsteori er aggresjon klassisk betinget. Voldtekt oppstår når man blander seksuell opphisselse, aggresjon, og trang til å dominere. Denne klassiske betingingen kombineres med operant betingning, altså forsterkning av avvikende seksuell atferd gjennom blant annet nytelse, status og makt. Evolusjonære teorier tar utgangspunkt i naturlig seleksjon (Miller, 2014). All atferd oppstår for å overleve innenfor en populasjon, dersom atferden har individuell eller kollektiv verdi for overlevelse i henhold til de fysiske eller sosiale omgivelsene. Kvinner og menn har utviklet ulike, men komplimentære, paringsstrategier. For menn krever formering minimal innsats, og de ønsker derfor å maksimere mulig avkom gjennom å overmanne flest mulig kvinner.

Et annet perspektiv som blir presentert er feminisme (Miller, 2014). Ifølge dette perspektivet er aggresjon et instrument for mannlig dominans og overlegenhet. En av strategiene tradisjonell brukt av menn for å underlegge og kontrollere kvinner, og sørge for at kvinner fortsetter å være underlegne. Feminismeteorier postulerer at kjønnsrollene og forholdene mellom menn og kvinner er et resultat av en lang sosialiseringssprosess, og hvordan unge menn oppdras i samfunnet. Sosialisering utvikler holdninger som oppmuntrer

til å se kvinner som underlegne menn. Noen kulturer skiller i større grad mellom kvinner og menn, og har større aksept av tradisjonelle «macho» holdninger.

Simpson med fler har undersøkt hvordan det å vokse opp under harde og uforutsigbare forhold påvirker strategier når man blir eldre, og har funnet en kobling med fokus på seksuell atferd og risiko-atferd (Simpson et al, 2012). Disse individene utviser seksuell atferd i ung alder, har mange seksualpartnere, og har risikabel og sosialt avvikende atferd. Funnene baserer seg på et prosjekt som fulgte 165 deltakere fra fødsel og frem til voksen alder, hvorpå en rekke ulike variabler ble målt gjennom livsspennet. Forfatterne diskuterer at selv om denne atferden nå blir sett på som negativ i et utviklingspsykologisk perspektiv, har atferden, i et evolusjonsperspektiv, gitt mening. Det har vært atferder som har fremmet individuell tilpasning, i forhold til å igjen være forberedt på at de harde og uforutsigbare miljøbetingelsene man opplevde som liten igjen kan oppstå. Erfaringene noen har med seg påvirker deres preferanser, ønsker og atferd, som kan underbygge deres strategier i livet. Å vokse opp under stressende betingelser gjør at utviklingen til individet er rettet mot strategier som gjør de adaptive under stress, noe som ofte innebærer aggressiv atferd.

Alkohol- og rusmisbruk

Ifølge Stuart et al. (2008) er det et sterkt forhold mellom rusmisbruk og partnervold, spesielt vold utøvd av den mannlige parten. Alkoholmisbruk er linket direkte og indirekte til fysisk aggresjon. Studien baserer seg på forskning på voksne menn og kvinner, arrestert for ulike voldshendelser. Det ble gjort ulike målinger på antisosial atferd, alkohol- og rusmisbruk, sinne og aggresjon i partnerskap. Forfatternes forskning viser til at rusmisbruk er en viktig faktor i forhold til å predikere aggressiv atferd. Rusmisbruk viste seg å være en viktig stressfaktor i et partnerforhold. Om kvinnen i forholdet misbruker rus er dette en prediktor på at hun kan bli utsatt for fysisk og psykisk vold. For menn var det et lineært

forhold mellom antall rusmidler brukt og frekvensen av fysisk aggresjon. Mannlig rusmisbruk ble derfor assosiert med både fysisk og psykisk aggresjon, alkoholmisbruk var assosiert med psykisk aggresjon. Studien dokumenterer et langt høyere nivå av rusmisbruk hos menn som er arrestert for partnervold (Stuart et al., 2008). I disse tilfellene ble det funnet et signifikant høyere misbruk av rus, hos både offer og overgriper, enn hva som blir sett ellers i samfunnet. Rusmisbruk var en sterkere prediktor for fysisk misbruk enn alkohol, både misbruk hos overgriper og offer. Hos menn ble det funnet en signifikant kobling mellom bruk av marihuana og fysisk misbruk.

Diskusjon

Dette kapittelet vil se resultatene presentert i forrige kapittel opp mot problemstillingen «Hva er årsaker til mannlig aggresjon i parforhold, og under hvilke kontekster forekommer den aggressive atferden?». Resultater vil drøftes opp i mot hverandre for å finne både komplementære og motstridende data. Resultatene vil også sees i lys av det teoretiske utgangspunktet presentert i innledningen.

Reproduksjon og farskapssikkerhet

Resultatene viser at det kan være en sammenheng mellom angst og aggresjon hos menn, hvorpå opplevelse av angst kan se ut til å ha en signifikant evne til å predikere psykisk og fysisk mishandling av partner (Arnocky et al., 2005; Goetz et al., 2008). Resultatene støtter opp om hverandre, om at menns opplevelse av egen angstfølelse fungerer som en medierende variabel mellom forventet partnerutroskap og aggresjon mot partner. Dette kan ha bakgrunn i at aggresjon er en atferd utviklet for å håndtere situasjoner hvor det forekommer interessekonflikter, for eksempel hvor individers sjanse for overlevelse og reproduksjon er truet. Angst kan se ut til å sammenfalle med sjalusi, hvorpå seleksjon har utviklet og favorisert atferder som unngår utroskap og trusler mot reproduksjon (Goetz et al., 2008). Seksuell sjalusi vil da kunne ha denne funksjonen, altså hindre utroskap og

reproduksjonstrusler. Seksuell sjalusi og vokting av partner kan se ut til å ikke bare ha goder på individnivå, hvorpå det er en trussel mot partnerskapet og reproduksjon, men også resultere i økt sosial status (Geary, 2014). Dette kan ses i overenstemmelse med Bendixen et al. (2015) som presenterer sjalusi som knyttet til utroskap og reproduksjonsmuligheter, og som en nødvendig respons hos et individ når disse godene er truet. Opplevd trussel mot partnerskapet kan også sees som en motiverende motivasjon, altså kan en trussel mot partnerskapet ha både en atferdsendrende effekt gjennom økt forekomst av aggressiv atferd, på bakgrunn av en verdiendrende effekt gjennom at eksempelvis det å unngå at partneren begår utroskap under en viss kontekst får økt forsterkende effekt.

Et individs opplevelse av angst og sjalusi ser ut til å generere kontekstuekt kontingente responser med funksjonen å redusere eller eliminere trusselen, hvilket kan føre til aggressiv atferd mot en partner (Goetz et al., 2008). Aggresjon som adaptiv atferd hos individet blir satt under kontekstuelle variabler, hvorpå atferden kan medføre både forsterkning og straff (Buss & Duntley, 2014). Seksuell tvang som en form for aggresjon kan ha som funksjon å forsøke å dominere og kontrollere en partner, og å sosialt uttrykke makt. Dette kan alle være faktorer som også er knyttet til å oppnå farskapsikkerhet og minske forekomst av utroskap (Goetz et al., 2008; Mize et al., 2009; Buss & Duntley, 2014). Å generere en læringshistorie hvorpå individet erfarer at seksuell tvang fører til kontroll over partner, og hindrer partner i å begå utroskap, vil kunne fungere som en forsterker for individet. Erfaring med gjentatt forsterking av seksuell tvang vil kunne øke frekvensen av denne type aggressive atferd.

Som diskutert kan sjalusi og angst være foranledende til aggresjonsatferd inn i parforhold, ofte nærliggende til farskapsusikkerhet og reproduksjon (Goetz et al., 2008; Mize et al., 2009; Buss & Duntley, 2014). Barbaro et al. (2016) beskriver mannlig reproduksjons-suksess som betinget seksuell tilgang til kvinner, og at seleksjon derfor kan ha favorisert atferder som øker sjansen for denne tilgangen. Graham-Kevan og Archer (2009) bruker

begrepet *mate-guarding* om aggressiv atferd mot partner med funksjon å maksimere farskapssikkerhet, hvorpå denne atferden har vist seg å ha økt forekomst hos menn med fertile partnere. Også menn med lav partnerverdi har vist seg å utøve mer aggressiv atferd, som diskuteres å kunne være en strategi for å kompensere og stille sterkere i konkurranse om reproduksjon og å beholde en partner. Wilson (2005) viste til arbeidsledighet som den største predikatoren for mannlig aggresjon mot en kvinnelig partner, da finansielle forutsetninger historisk sett er knyttet til høy partnerverdi. Aggressiv atferd kan da øke, da det som konsekvens kan opprettholde seksuell tilgang til kvinnen og følgende muligheter for reproduksjon. Evolusjonært sett kan aggressiv atferd ha fasilisert overlevelse og reproduksjon, samtidig som ulike samfunn kan diskuteres å glorifisere menns dominans over kvinner (Chester & DeWall, 2018).

Menn som står overfor adaptive utfordringer knyttet til å opprettholde en partnerrelasjon og muligheter for reproduksjon, vil av ulike årsaker kunne utøve aggressiv atferd (Kaighobadi et al., 2009). Dette vil også kunne føre til seksuell tvang for å øke sjansen for reproduksjon (Kaighobadi et al., 2009; Wilson, 2005). Wilson (2005) beskrev interaksjonen mellom biologi og miljø som vesentlig. Dette fordi mennesker biologisk er disponert for å fremme artens overlevelse gjennom reproduksjon, samtidig som aggressiv atferd kan promptes gjennom at ulike risikofaktorer knyttet til overlevelse og reproduksjon er tilstede. Det er vist at menn ejakulerer større mengder sæd når de befinner seg i risiko for partners utroskap (Kaighobadi et al., 2009), hvilket kan tyde på utviklede biologiske mekanismer for å fremme partnersikkerhet og reproduksjon. Dette kan tyde på fylogenetisk seleksjon, hvorpå atferdstrekk som fremmer artens overlevelse formes og videreføres på artsnivå (Skinner, 1981). På individnivå vil derfor videreføring av egne gener kunne prompte atferder som økter grad av sikkerhet knyttet til farskapssikkerhet og vokting av partner (Wilson, 2005).

Reproduksjonssuksess hos menn kan bli forbundet med høy partner-verdi, hvorpå diskrepans i partner-verdi i et partnerskap, eventuelt lav partner-verdi, kan tyde på økt forekomst av aggressiv atferd. Den aggressive atferden kan da muligens fungere som en kompensasjon for den lave partner-verdien. Økt reproduksjons-suksess kan føre til en gjentakende positiv forsterkning, hvor aggressiv atferd fører til økt sjanse for reproduksjon, som igjen kan fungere forsterkende og føre til mer aggresjonsatferd. Sjalousi og utroskap kan lede til aggresjon på ulike måter. Sjalousi kan sees på som en respons til en opplevd trussel overfor parforholdet, hvor utroskap ofte er en stor trussel. Opplevde negative følelser knyttet til dette kan føre til aggressiv atferd. Også opplevelsen av noe som truer partnerskapet kan lede til økt vurdert risiko, som igjen kan føre til aggressiv atferd.

Biologi og gener

Resultatene tyder på at det kan være en sammenheng mellom hormonelle mekanismer frembrakt av evolusjonær seleksjon, og aggressiv atferd i partnerskap (Chester & DeWall, 2018; Cousins et al., 2009; Van Anders et al., 2011). Cousins et al. (2009) viste i likhet med funnene diskutert tidligere at aggressiv atferd forekom hyppigere ved sjalousi og mistanke om utroskap, men presenterte i tillegg en kobling mellom økt grad av aggressiv atferd og prenatal eksponering for testosteron. Dette i likhet med Van Anders et al. (2011) som linket testosteron til å være et viktig hormon i forbindelse med romantiske bånd. På denne måten kan fylogenetisk seleksjon diskuteres å utvikle hormonresponser som påvirker dannelse og opprettholdelse av partnerskap, hvor avkom og avkommets overlevelse er av artens interesse (Van Anders et al., 2011). Da høye testosteron-nivåer er forbundet med konkurranse om ressurser, herunder seksuelle muligheter, avkom og partnerskap (Van Anders et al., 2011), kan dette være en hensiktsmessig hormonrespons under kontekstuelle rammer hvor tilgang til disse ressursene er truet. Van Anders (2013) sine funn tyder på at hormoner ikke forårsaker atferd, men påvirker sjansen for at atferd forekommer. Hormonutskillelsen i kroppen ser ut til

å være selektert gjennom evolusjon, hvorpå det er sett en kobling mellom seksuell atferd, aggresjon og paring, og forhøyede testosteronnivåer. Dette kan tyde på at menn i situasjoner i et partnerskap, hvorpå det er seksuelle forsterkere eller et underliggende ønske om reproduksjon som fungerer som en forsterker, vil kunne ha en økt utskillelse av testosteron som igjen vil kunne virke som en motiverende operasjon gjennom at verdien av en forsterker økes. Menn vil da kunne ha økt grad av risikoatferd, som vil kunne øke sjansen for et langvarig partnerskap når menn er utsatt for konkurranse.

Foreliggende kunnskap tyder på at menn med høyere testosteronnivåer oftere har mer aggressiv atferd. Likevel er det andre sosiale faktorer og miljøfaktorer som spiller inn. Forholdet mellom aggresjon og testosteron kan være komplekst, da forbindelsen ikke er helt forstått, og det er store individuelle forskjeller. Foreliggende kunnskap tyder på at det er genetiske komponenter som påvirker aggresjon. Likevel vil ikke genetisk disposisjon alene forutsi atferd, da det ser ut til at det er genenes interaksjon med miljøet som former atferd. Miljøfaktorer som oppvekst, erfaringer og sosiale interaksjoner vil kunne påvirke individets aggresjonsatferd. Altså ser det ut til at hormonresponser alene ikke utløse atferd, men vil kunne påvirke sjansen for at en atferd forekommer.

Samfunn, kultur og partnerverdi

Som diskutert tyder litteraturen på at aggresjon er en atferd som utøves blant annet for å løse adaptive utfordringer knyttet til reproduksjon (Bird et al., 2016; Buss & Duntley, 2014; Goetz et al., 2008; Mize et al., 2009). Stimuli fra miljøet, herunder en partner som gir negativ respons knyttet til en partners partnerverdi, har vist en korrelasjon med aggressiv atferd (Bird et al., 2016). Buss & Duntley (2014) presenterte spesielt diskrepans i partner-verdi som en risikofaktor for aggressiv atferd, spesielt dersom diskrepansen oppstår underveis i en etablert partnerrelasjon. Aggressiv atferd kan motiveres av å skremme partneren med høyere partnerverdi fra å forlate forholdet, eller ha som funksjon å minske diskrepansen i partner-

verdi. Resultatene viste til hvordan sosialiseringprosessen, samt ulike kulturelle påvirkninger, gjør at menneskelig aggresjon formes i en sosial kontekst (Gordon, 2013; Miller, 2014). Millers (2014) presentasjon av risikofaktorer og karakteristikk ved menn som utviser høy grad av aggresjon, herunder lav sosioøkonomisk status, stabil arbeidshistorie og lavt utdanningsnivå, kan ses i sammenheng med det Bird et al. (2016) beskrev om partnerverdi, da disse mennene ofte kan bli tilegnet en lav partnerverdi. Å ha en lav partnerverdi kan være knyttet til adaptive utfordringer som reproduksjon, hvorpå individet kan være i behov av andre strategier for å oppnå ønskede forsterkere. Herunder kan aggressiv atferd ha som funksjon å tilegne seg en partner, beholde partneren i forholdet, eller minske diskrepans i partnerverdi i forholdet.

Dersom hypotesen om at partnerverdi ofte korrelerer med aggressiv atferd ligger til grunn, vil enkelte trekk ved studiene presentert i resultater kunne diskuteres å være lite hensiktsmessige for å kartlegge aggresjonsatferd hos menn. Dette fordi blant annet Arnocky et al. (2015), samt Graham-Kevan og Archer (2009), legger forskning gjennomført blant studenter på et universitet til grunn. Dette vil kunne tenkes å begrense forskningens generalitet og overførbarhet, da utdanning beskrives å styrke partnerverdien til en mann. Det vil derfor i fremtidig forskning kunne være av interesse å legge et bredere utvalg til grunn, for å undersøke aggresjon i ulike samfunnsgrupper og hos menn med ulike egenskaper, på bakgrunn av at innsamlede data tyder på at partnerverdi har en signifikant evne til å predikere aggressiv atferd hos en mann.

Buss & Duntley (2014) viste til hvordan forhøyede stressnivåer i en partnerrelasjon kan øke sjansen for aggresjon mot partner, hvorpå stress kan komme av faktorer ofte knyttet til lav partnerverdi. Dette kan ses i sammenheng med resultatene som viste til en korrelasjon mellom angst og aggresjon hos menn (Arnocky et al., 2005; Goetz et al., 2008). Selv om det innenfor et diagnostisk rammeverk vil kunne skilles på angst og stress, kan kjennetegnene

kunne stilles til sammenligning. Dersom aggresjon er en atferd individet har lært hensiktsmessig for håndtering av truende situasjoner, vil aggresjon kunne diskuteres å forekomme i økt grad dersom individet opplever forhøyede stressnivåer. De forhøyede stressnivåene kan da komme som følge av lav partnerverdi, i form av for eksempel økonomiske problemer.

Resultatene viser en relasjon mellom fysisk og seksuelt misbruk, samt ustabile eller dysfunksjonelle familierelasjoner, og aggressiv atferd i voksen alder (Miller, 2014). Miller (2014) henviser også til de biologiske komponentene som tidligere er diskutert, hvorpå det legges til at det er funnet dysfunksjoner i frontallappen og temporallappen hos menn med aggresjonsatferd. Dette kan også ha en sammenheng med modellering, eller observasjonslæring, slik tidligere diskutert (Kaighobadi et al., 2009; Cooper et al., 2020, s. 576). Observasjon av aggressiv atferd, og da spesielt i nær familie og foreldre som vil kunne antas å ha en viktig autoritetsposisjon, vil kunne føre til modellering av atferden. Miller (2014) beskriver underliggende faktorer som seksuell opphisselse, aggresjon og trang til å dominere hos menn, hvorpå denne atferden blir forsterket gjennom nytelse, status og makt. Disse underliggende faktorene blir tilegnet klassisk betinging, uten at Miller (2014) kommer med ytterligere forklaringer på denne betingingen, hvorfor den oppstår og hvorfor slik atferd ikke oppleves å medfølge forsterkning hos alle individer. Forklaringen fremstår derfor noe ufullstendig og i behov av videre forskning. En mulig forklaring kan sammenfalle med Van Anders et al. (2011) og presentasjonen av hypotesen om hormonresponser utviklet gjennom fylogenetisk seleksjon. Dersom et individ vokser opp i et hjem med mye aggresjon, ustabilitet og følgelig høye stressnivåer, kan dette føre til forhøyede testosteron-nivåer som følge av forsvars-responser (Van Anders et al., 2011). Forhøyede testosteron-nivåer kan mulig være et resultat av klassisk betinging, utløst under operant betinging hvor individet er under adaptivt press for overlevelse. Simpson et al. (2012) beskrev en sammenheng mellom uforutsigbare

oppvekstforhold og usikre indre modeller i voksenlivet, hvorpå det å vokse opp under stressende betingelser kan forme individets atferd til å tilpasse seg stress. Det ble også av Simpson presentert lav tillitt inn i romantiske forhold som en følge av dette, hvilket kan sees i sammenheng med den innledende diskusjonen om sjalusi og utroskap. Det kan også sees i sammenheng med lav partnerverdi, hvorpå de indre modellene om lav partnerverdi kan formes allerede som barn.

Kaighobadi et al. (2009) presenterer hypoteser om at aggresjon i familien og kulturelle påvirkninger kan prompte mannens aggressive atferd inn i parforhold. Dette vil kunne forklares gjennom det som innledningsvis ble beskrevet som modellering, eller observasjonslæring (Kaighobadi et al., 2009; Cooper et al., 2020, s. 576). En mann som observerer aggressiv atferd i nær familie eller i kulturen han er en del av, vil kanskje ha større sjanse for å tillegge seg denne atferden. Dette kan diskuteres å forekomme spesielt dersom modellen har lignende karakteristikk som mannen selv slik Cooper poengterer, derunder andre menn individet ser opp til. Observasjon av for eksempel en farsfigurs aggressive atferd, og følgende oppfattede positive konsekvenser som makt og sosial status, vil kunne føre til valgt modellering av atferden. Dette kan også ha sammenheng med det Kaighobadi et al. (2009) beskriver som sosial aksept av aggresjonsatferd, hvorpå de fant at observatører og miljøet rundt hadde større aksept av aggresjonsatferd dersom atferden stammet fra seksuell sjalusi og mistanke om utroskap. Altså vil ikke bare observasjon av aggresjonsatferd kunne øke et individs sjanse for å utøve aggressiv atferd selv, men også sosial aksept. Dette vil kunne forekomme slik Cooper et al. (2020, s. 283) beskriver det som ulike former for forsterkning, hvorav forsterkning av aggresjonsatferden vil kunne øke forekomsten av atferden.

Slik Wilson (2005) viste til har mannlig aggresjon vært en akseptabel respons til kvinnelig partnerutroskap i mange kulturer. I partnerskap vil også andre mulige

forsterkninger som nytelse, finansielle belønninger og reproduksjon som nevnt, kunne forekomme ved bruk av aggresjonsatferd (Buss & Duntley, 2014). Samtidig vil dette være kontekstuellet betinget, da aggressiv atferd i en partnerrelasjon også vil kunne føre med seg negative konsekvenser. Atferden vil derfor kunne være avhengig av læringshistorie og kontekstuelle betingelser (Cooper et al., 2020). Mulige adaptive problemer kan sies å bli vurdert opp mot mulige ønskede konsekvenser og mulige positive konsekvenser, sett opp mot viktige ressurser i et partnerskap (Buss & Duntley, 2014).

Resultatene tyder på at både miljø og biologi påvirker aggressiv atferd hos menn, hvorpå sosialisering og kulturelle normer kan påvirke forming av atferd. I enkelte samfunn kan menn bli oppdratt i henhold til tradisjonelle kjønnsroller, med fokus på tøffhet og dominans. Aggresjon kan derfor bli et virkemiddel for å oppnå autoritet, i partnerskapet og i en sosial kontekst. Kulturelle normer vil kunne variere i ulike grupper, hvorpå aggresjon hos menn i noen grupper vil kunne være ønskelig og oppmuntret til, mens det i andre grupper vil kunne ses ned på. Dette vil kunne påvirke forming av atferd, gjennom tilgjengelige modeller og læring gjennom observasjon, i tillegg til hvordan omgivelsenes konsekvenser møter atferden.

Alkohol- og rusmisbruk

I resultatene fremkom det kun en studie som fokuserte på alkohol- og rusmisbruk, og dets påvirkning på mannlig aggresjon. I denne studien fremkom det både indirekte og direkte koblinger mellom alkohol- og rusmisbruk, og økt forekomst av aggressiv atferd (Stuart et al., 2008). Hos menn fant studien et lineært forhold mellom antall rusmidler brukt og frekvensen på fysisk aggresjon, hvorpå de fant en sterkere kobling mellom rus og aggresjon enn alkohol og aggresjon. Stuart et al. (2008) beskrev koblingen, uten at det fremkom en tydelig forklaring på hvorfor rus og alkohol øker frekvensen av den aggressive atferden. Resultatene til studien tyder på at rusmisbruk, uavhengig av om det gjelder en eller begge parter, kan

være en vesentlig stressfaktor i et parforhold. Det lineære forholdet mellom rus og aggressiv atferd kan da muligens forklares gjennom koblingen tidligere diskutert, hvorpå stress og angst ser ut til å kunne øke frekvensen av aggressiv atferd (Arnocky et al., 2005; Goetz et al., 2008). Et individ som opplever engstelige følelser vil kunne genererer kontekstuelte kontingente atferdsresponses basert på sin læringshistorie, og som diskutert muligens hormonelle responses som følge av klassisk betinging, hvorpå responsene har som funksjon å redusere eller eliminere trusselen (Buss & Duntley, 2014; Goetz et al., 2008; Van Anders et al., 2011). Aggressiv atferd i denne konteksten vil eksempelvis kunne ha en kontrollerende funksjon, i form av å forsøke å begrense partnerens atferd.

Årsaker til aggresjon

Med utgangspunkt i Skinners (1981) naturlige, operante og kulturelle seleksjon, kan resultatene diskuteres å variere noe i forklaringene på mannlig aggressiv atferd i parforhold. Resultatene tyder på at reproduksjon og farskapsusikkerhet er sterkt forbundet med aggresjon, hvilket kan forklares både ut ifra evolusjon og miljøbetingelser. Herunder beskriver Goetz et al. (2008) aggresjon som utviklet gjennom naturlig seleksjon, hvorpå aggresjon kan bli en strategi i møte med trusler mot reproduksjon og farskapsusikkerhet. Samtidig kan aggresjon da sees på som en operant atferd utløst av miljøstimuli, hvilket gjør atferden miljøbetinget. Også Buss & Duntley (2014) beskriver disse kontekstuelle variablene, hvorpå den aggressive atferden og dens konsekvenser påvirker forekomst av atferden. Herunder sees aggresjon på som en atferd generert av en læringshistorie som medfører en form for forsterkning. Som følge av disse resultatene kan det være interessant å se på Kennair og Sjøberg (2016) sin kritikk overfor Skinners (1981) teori, da resultatene kan tyde på et komplementært forhold hvorpå aggresjon kan sies å være en læringsmekanisme utviklet gjennom evolusjon, som i større eller mindre grad kommer til syne som en del av individets atferdsreportoar gjennom dets adaptive tilpasning til miljøet. Diskusjonen om aggresjon i et

evolusjonært perspektiv og som operant atferd sees også i Van Anders (2011; 2013) sin diskusjon om hormonutskillelser, hvorpå hans diskusjon kan se ut til å underbygge Kennair og Sjøberg (2016) sin hypotese om et komplementært forhold. Dette gjennom at evolusjon ser ut til å ha selektert hormonelle prosesser i kroppen som kan gjøre et individ mer eller mindre disponert for å utvise aggressiv atferd, betinget ulike miljøbetingelser. Altså kan dette tolkes til å bygge opp under det komplementære forholdet mellom naturlig og operant seleksjon.

Samtidig underbygger resultatene som fremkommer under samfunn, kultur og partnerverdi, en sterk korrelasjon mellom miljøbetingelser og aggressiv atferd. Oppvekst, samfunn og kulturelle verdier ser ut til være sterke prediktorer på om en mann har høy grad av aggresjonsatferd eller ikke (Kaighobadi et al., 2009). Dette i tråd med det Ree (2012) beskriver som observerbare forhold, som kan føre til økt forekomst av en atferd, med offentlige atferdshendelser. I et atferdsvitenskapelig perspektiv vil det derfor i henhold til Ree (2012) sin diskusjon om eksperimentell atferdsvitenskapelig forskning være et interessant utgangspunkt for videre forskning på temaet, da slike observerbare miljøbetingelser kan legges til rette for å forstå hvorfor atferden forekommer. Private hendelser som angst og sjalusi, som kan diskuteres å være underliggende evolverte mekanismer (Arnocky et al., 2005; Goetz et al., 2008), vil i henhold til atferdsvitenskapen være utfordrende da det kan sees på som upresise beskrivelser (Ree, 2012). Det vil også kunne være av interesse å utforske i større grad om, og på hvilken måte, aggresjonsatferd kan formes av kulturell seleksjon, på bakgrunn av de feministiske diskusjonene brakt fram i denne artikkelen (Wilson, 2005).

Da det er gjort en scoping review med hensikt å skaffe oversikt over foreliggende forskning og kunnskap om temaet mannlig aggresjon, vil det kunne være variasjon i resultatenes bruk av aggresjonsbegrepet samt partnerskapsbegrepet. Dette som følge av oppgavens valgte inklusjonskriterier beskrevet i metodedelen, samt valg av tematiske rammer

for oppgaven beskrevet i innledningen som ble vurdert nødvendig. Som følge av åpne begrepsdefinisjoner, vil teorien som er innhentet kunne sprike i evidensgrunnlag samt resultater og hvilke faktorer disse resultatene er basert på. Dette fordi ulike forskningsresultater kan være basert på ulik definisjon og begrensning av aggresjons- og partnerskapsbegrepene, og dette ikke fremkom tydelig definert i hver enkelt datainnsamling. Om et partnerskap har vart i noen måneder, eller om det er et langvarig ekteskap med barn og felles eie inkludert, vil hypotetisk sett kunne ha påvirkninger på aggresjon inn i parforholdet. Samtidig da det var ønskelig å finne flere mulige årsaker, var det også av interesse å finne årsaker til aggresjon uavhengig av aggresjonsdefinisjon samt egenskaper ved partnerskapet.

Enkelte av resultatene kan diskuteres å presentere dualistiske forklaringer på mannlig aggresjon i parforhold. Dette fordi aggresjonsatferd og dens fysiske egenskaper kan diskuteres at forklares med mentale tilstander. Eksempelvis Arnocky et al. (2005) og Goetz et al. (2008) som forklarer aggresjon med det de beskriver som følelser av angst og sjalusi. På denne måten kan de tillegge indre og ikke-observerbar atferd årsaksforklaring på aggresjon, altså den ytre observerbare atferden. Dette kan også være en forklaringsfiksjon, når Arnocky et al. (2005) og Goetz et al. (2008) bruker merkelapper som «engstelig» og «sjalu» som årsaksforklaringer til aggressiv atferd, når disse i seg selv kan sees på som atferd i behov av forklaring og beskrivelser. Denne forklaringsfiksjonen kan derfor diskuteres å være noe ufullstendig og bli sirkulær, da aggresjonsatferden blir forklart gjennom slike merkelapper i behov av ytterligere forklaringer. I et atferdsanalytisk perspektiv vil disse atferdsforklaringene kunne betegnes som ufullstendige, da de henviser til private hendelser, fremfor å forklare aggresjon ut ifra de fysiske og observerbare egenskapene ved atferden og atferdshendelsene (Ree, 2012). Å gjøre videre atferdsvitenskapelig forskning om årsaker til mannlig aggresjon i parforhold, hvorpå forklaringer blir søkt gjennom observerbar atferd og dens kontingenser, vil derfor kunne være av interesse senere. Selv om det diskuteres i hvilken

grad og på hvilken måte private hendelser har en plass innenfor atferdsvitenskapen, vil det i henhold til artikkelen til Ree (2012) i større grad kunne sikre prediksjon og demonstrasjon av eksperimentell kontroll, og dermed styrke evidensgrunnlaget og kunnskapens vitenskapelige posisjon, dersom atferden beskrives presist ut ifra de observerbare fysiske trekkene.

Konklusjon

Artikkelen har gjennomgått en scoping review med hensikt å besvare problemstillingen «Hva er årsaker til mannlig aggresjon i parforhold, og under hvilke kontekster forekommer den aggressive atferden?». Resultatene tyder på at det er flere årsaker til aggressiv atferd, hvorpå enkelte variabler ser ut til å være frembrakt på artsnivå gjennom evolusjon. Herunder variasjon i hormonnivåer i kroppen, som ser ut til å gjøre individer i større eller mindre grad disponert for å utøve aggressiv atferd under visse betingelser. I et evolusjonært perspektiv viser resultatene også til reproduksjon og overlevelse som mulige årsaker til aggressiv atferd i parforhold. Samtidig viser resultatene til et individs læringshistorie og miljøbetingelser som mulige årsaker til aggressiv atferd. Herunder kontekstuelle rammer hvor aggressiv atferd har økt sjanse for å forekomme, som utroskap og sjalusi, trusler mot reproduksjon, kulturelle påvirkninger, rus og alkohol. Resultatene fokuserer i varierende grad på operant seleksjon og naturlig seleksjon, hvorpå det i videre undersøkelse av temaet vil kunne være av interesse å se på overgangen mellom disse, og i hvilken grad mannlig aggressiv atferd kan forklares med et komplementært perspektiv på seleksjon.

Referanser

- Arnocky, S., Sunderani, S., Gomes, W. & Vaillancourt, T. (2015). Anticipated Partner Infidelity and Men's Intimate Partner Violence: The Mediating Role of Anxiety. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 9(3), 186-196.
<http://dx.doi.org/10.1037/ebs0000021>
- Bandura, A., Ross, D. & Ross, S. A. (1961). Transmission of aggression through imitation of aggressive models. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63(3), 575-582.
<https://doi.org/10.1037/h0045925>
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Prentice-Hall.
- Barbaro, N. & Shackelford, T. K. (2016). Female-Directed Violence as a Form of Sexual Coercion in Humans (*Homo sapiens*). *Journal of Comparative Psychology*, 130(4), 321-327. <http://dx.doi.org/10.1037/com0000038>
- Bendixen, M., Kennair, L. E. O. & Buss, D. M. (2015). Jealousy: Evidence of strong sex differences using both forced choice and continuous measure paradigms. *Personality and Individual Differences*, 86, 212-216. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.05.035>.
- Bird, B. M., Carré, J. M., Knach, J. M. & Arnocky, S. (2016). Threatening Men's Value Influences Aggression Toward an Intrasexual Rival: The Moderating Role of Narcissism. *American Journal of Psychology*, 129(2), 169-183.
<https://doi.org/10.5406/amerjpsyc.129.2.0169>
- Buss, D. M. & Duntley, J. D. (2014). Intimate Partner Violence in Evolutionary Perspective. I T. K. Shackelford & R. D. Hansen (Red.), *The Evolution of Violence* (s. 1-22). Springer.
- Buss, D. M. (2019). *Evolutionary psychology: The New Science of the Mind* (6. utg.). Routledge.

- Buss, D. M. (2021). *When men behave badly: The hidden roots of sexual deception, harassment, and assault*. Little, Brown Spark.
- Catania, C. A. (2013). *Learning* (5. utg.). Sloan Publishing.
- Chester, D. S. & DeWall, C. N. (2018). The roots of intimate partner violence. *Current Opinion in Psychology*, 19, 55-59. <http://dx.doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.04.009>
- Cooper, J. O., Heron, T. E. & Heward, W. L. (2020). *Applied Behavioral Analysis* (3. utg.). Pearson Education.
- Cousins, A. J., Fugère, M. A. & Franklin, M. (2009). Digit ratio (2D:4D), mate guarding, and physical aggression in dating couples. *Personality and Individual Differences*, 46, 709-713. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.01.029>
- Flora, S. R. & Pavlik, W. B. (1992). Human self-control and the density of reinforcement. *Journal of the Experimental Analysis of Behavior*, 57(2), 201-208. <https://doi.org/10.1901/jeab.1992.57-201>
- Geary, D. C. (2014). Evolved Sex Differences in Modern Context. *New Male Studies: An International Journal*, 3(2), 5-20. <https://doi.org/10.1037/10370-009>
- Goetz, A. T., Shackelford, T. K., Romero, G. A., Kaighobadi, F. & Miner, E. J. (2008). Punishment, proprietariness, and paternity: Men's violence against women from an evolutionary perspective. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 481-489. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.07.004>
- Gordon, P. D. (2013). Evolutionary Developmental Explanations of Gender Differences in Interpersonal Conflict: A Response to Trnka. *Evolutionary Psychology*, 11(4), 788-790. <https://doi.org/10.1177/147470491301100402>
- Graham-Kevan, N. & Archer, J. (2009). Control tactics and partner violence in heterosexual relationships. *Evolution and Human Behavior*, 30, 445-452. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2009.06.007>

- Haaland, T., Clausen, S. E. & Schei, B. (2005). *Vold i parforhold –ulike perspektiver: Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge*. NIBR-rapport 2005:3. Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Hawkes, K. (2004). Mating, parenting, and the evolution of human pair bonds. I B. Chapais & C. Berman. (Red.), *Kinship and Behavior in Primates*. Oxford University Press.
- Heiberg, A. & Jessen, R. S. (2023, 6. januar). Kjønn: Menneske. I *Store medisinske leksikon*.
https://sml.snl.no/kj%C3%B8nn_-_menneske
- Ingram, K. M., Espelage, D. L., Davis, J. P. & Merrin, G. J. (2020). Family Violence, Sibling, and Peer Aggression During Adolescence: Associations With Behavioral Health Outcomes. *Front Psychiatry, 11*(26). <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2020.00026>
- Kaighobadi, F., Shackelford, T. K. & Goetz, A. T. (2009). From Mate Retention to Murder: Evolutionary Psychological Perspectives on Men's Partner-Directed Violence. *Review of General Psychology, 13*(4), 327-334. <https://doi.org/10.1037/a0017254>
- Kennair, L. E. O. & Sjøberg, E. A. (2016). Evolusjonspsykologi og læringsteorier: en feilaktig motsetning. *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse, 43*(1), 65-70.
<https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2465798>
- McLeod, S. (2017). Behaviorism. *Simply Psychology*. Hentet fra:
<https://www.simplypsychology.org/behaviorism.html>.
- Miller, L. K. (2006). *Principles of everyday behavior analysis* (4. Utg.). Wadsworth Publishing.
- Miller, L. K. (2014). Rape: Sex crime, act of violence, or naturalistic adaptation? *Aggression and Violent Behavior, 19*, 67-81. <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2013.11.004>
- Mize, K. D., Shackelford, T. K. & Shackelford, V. A. (2009). Hands-on Killing of Intimate Partners as a Function of Sex and Relationship Status/State. *Journal of Family Violence, 24*, 463-470. <https://doi.org/10.1007/s10896-009-9244-5>.

- Munn, Z., Peters, M. D. J., Stern, C., Tufanaru, C., McArthur, A. & Aromataris, E. (2018). Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Medical Research Methodology*, 18(143). <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-x>
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., ... Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ* 372(71). <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
- Ree, G. (2012). Kontekstualisme, dualisme og valg av analytiske enheter: Innledning til Hayes & Brownstein. *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse*, 39(1), 73-78. <http://www.nta.atferd.no/journalissue.aspx?IdDocument=308>
- Roberts, D. E. (1994). Foreword: The Meaning of Gender Equality in Criminal Law. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 85(1), 1-14. <https://doi.org/10.2307/1144113>
- Sandaker, I. (2010). Et seleksjonsperspektiv på atferdsendring og læring i systemer. I S. Eikeseth & F. Svartdal (Red.), *Anvendt atferdsanalyse* (2. utg., s. 470-485). Gyldendal akademisk.
- Simpson, J. A., Griskevicius, V., Kuo, S.I., Sung, S. & Colling, W. A. (2012). Evolution, Stress, and Sensitive Periods: The Influence of Unpredictability in Early Versus Late Childhood on Sex and Risky Behavior. *Developmental Psychology*, 48(3), 674-686. <https://doi.org/10.1037/a0024454>
- Skinner, B. F. (1953). *Science and Human Behavior*. Free Press.

- Skinner, B. F. (1981). Selection by consequences. *Science*, 213(4507), 501-504.
<https://doi.org/10.1126/science.7244649>
- Stuart, G. L., Temple, J. R., Follansbee, K. W., Bucossi, M. M., Hellmuth, J. C. & Moore, T. M. (2008). The Role of Drug Use in a Conceptual Model of Intimate Partner Violence in Men and Women Arrested for Domestic Violence. *Psychology of Addictive Behaviors*, 22(1), 12-24. <https://doi.org/10.1037/0893-164X.22.1.12>
- Svartdal, F. (2020, 24. mars). Aggresjon. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/aggresjon>
- The Joanna Briggs Institute (2015). *The Joanna Briggs Institute Reviewers' Manual 2015: Methodology for JBI Scoping Reviews*. The Joanna Briggs Institute.
- Trivers, R. L. (1972). Parental investment and sexual selection. I B. Campbell (Red.), *Sexual selection and the descent of man* (s. 52-95). Aldine.
- Van Anders, S. M., Goldey, K. L. & Kuo, P. X. (2011). The Stereoid/Peptide Theory of Social Bonds: Integrating testosterone and peptide responses for classifying social behavioral contexts. *Psychoneuroendocrinology*, 36, 1265-1275.
<https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2011.06.001>
- Van Anders, S. M. (2013). Beyond masculinity: Testosterone, gender/sex, and human social behavior in a comparative context. *Frontiers in Neuroendocrinology*, 34, 198-210.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.yfrne.2013.07.001>
- Vollmer, T. R., Borrero, J. C., Lalli, J. S. & Daniel, D. (1999). Evaluating self-control and impulsivity in children with severe behavior disorders. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 32(4), 451-466. <https://doi.org/10.1901/jaba.1999.32-451>
- Wilson, M. J. W. (2005). An Evolutionary Perspective on Male Domestic Violence: Practical and Policy Implications. *American Journal of Criminal Law*, 32(3), 291-323.
<https://doi.org/10.4324/9781843140412-40>

Tabeller

Tabell 1

Oversikt over søketreff inkludert i oppgavens resultater

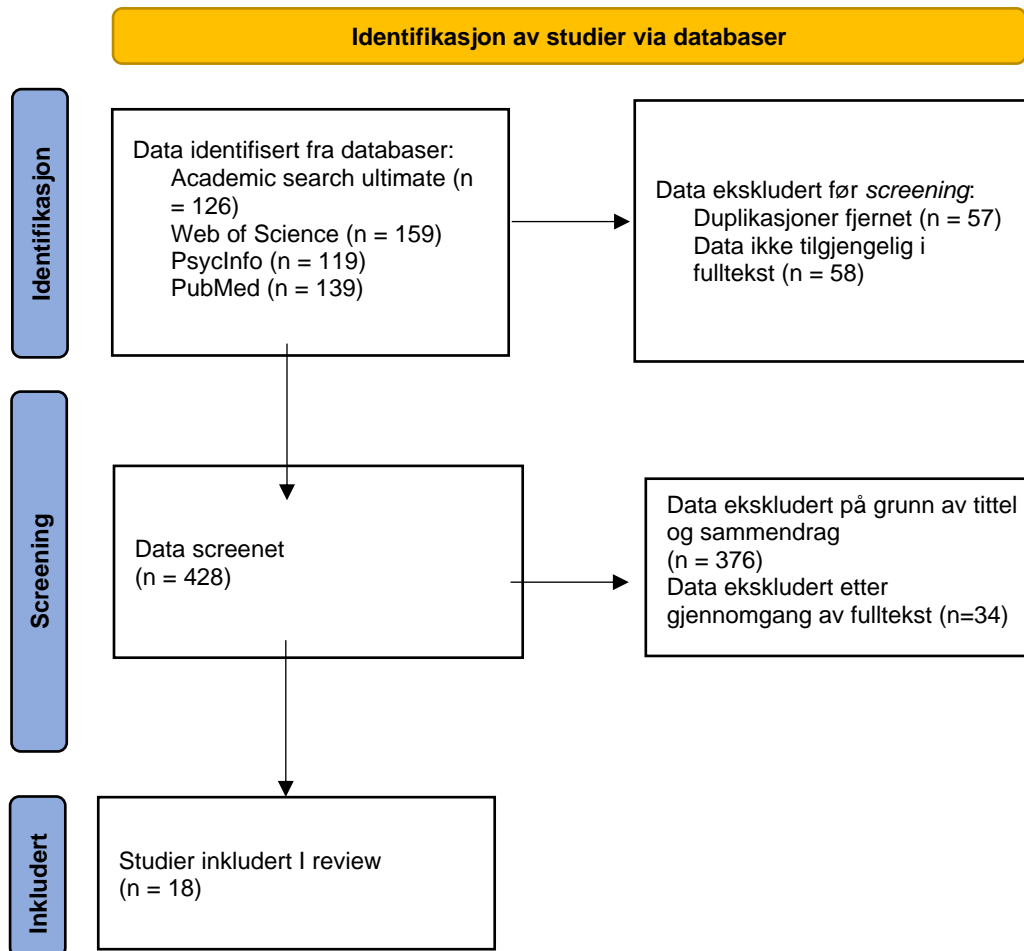
Forfattere	Tittel	Database	Materialtype
Arnocky et al., 2015	Anticipated Partner Infidelity and Men's Intimate Partner Violence: The Mediating Role of Anxiety	PsycInfo	Artikkel
Barbaro & Shackelford, 2016	Female-Directed Violence as a Form of Sexual Coercion in Humans (<i>Homo sapiens</i>).	PubMed	Artikkel
Bird et al., 2016	Threatening Men's Value Influences Aggression Toward an Intrasexual Rival: The Moderating Role of Narcissism.	Academic Search Ultimate	Artikkel
Buss & Duntley, 2014	Intimate Partner Violence in Evolutionary Perspective	PsycInfo	Bok
Chester & DeWall, 2018	The roots of intimate partner violence	PubMed	Artikkel
Cousins et al., 2009	Digit ratio (2D:4D), mate guarding, and physical aggression in dating couples.	Academic Search Ultimate	Artikkel
Geary, 2014	Evolved Sex Differences in Modern Context.	Academic Search Ultimate	Artikkel
Goetz et al., 2008	Punishment, proprietariness, and paternity: Men's violence against women from an evolutionary perspective.	Web of Science	Artikkel
Gordon, 2013	Evolutionary Developmental Explanations of Gender Differences in Interpersonal Conflict: A response to Trnka.	Academic Search Ultimate	Artikkel
Graham-Kevan & Archer, 2009	Control tactics and partner violence in heterosexual relationships.	PsycInfo	Artikkel
Kaighobadi et al., 2009	From Mate Retention to Murder: Evolutionary Psychological Perspectives on Men's Partner-Directed Violence.	Web of Science	Artikkel
Miller, 2014	Rape: Sex crime, act of violence, or naturalistic adaptation?	Academic Search Ultimate	Artikkel
Mize et al., 2009	Hands-on Killing of Intimate Partners as a Function of Sex and Relationship Status/State	Web of Science	Artikkel
Simpson et al., 2012	Evolution, Stress, and Sensitive Periods: The influence of Unpredictability in Early Versus Late Childhood on Sex and Risky Behavior.	PubMed	Artikkel
Stuart et al., 2008	The Role of Drug Use in a Conceptual Model of Intimate Partner Violence in Men and Women Arrested for Domestic Violence.	PsycInfo	Artikkel
Van Anders et al., 2011	The Stereoid/Peptide Theory of Social Bonds: Integrating testosterone and peptide responses for classifying social behavioral contexts.	Academic Search Ultimate	Artikkel
Van Anders, 2013	Beyond masculinity: Testosterone, gender/sex, and human social behavior in a comparative context.	PsycInfo	Artikkel
Wilson, 2005	An Evolutionary Perspective on Male Domestic Violence: Practical and Policy Implications.	Academic Search Ultimate	Artikkel

Merknad. Tabellen viser forfattere, tittel, database for uthenting, samt materialtype.

Figurer

Figur 1

PRISMA 2020 flow diagram

Merknad. Figuren viser til antall innsamlede data som ble inkludert og ekskludert i ulike faser av seleksjonsprosessen. Diagrammet er hentet fra: Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., ... Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ* 372(71). <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>. Diagrammet er brukt som utgangspunkt, men moderert i henhold til søkeprosessens behov.

Etisk refleksjonsnotat

Det er en rekke etiske dilemmaer som følger med en ordlyd og begrensning, som i stor grad kan diskuteres å knytte seg til tradisjonelle kjønnsroller. En slik begrensning vil også i stor grad ta avstand fra kjønnsidentitet, og slik det er ytterligere diskutert i innledningen begrense et komplekst område til én forståelse og forklaring på kjønn og partnerskap. Dette ble valgt å gjennomføre, da det vurdert nødvendig å begrense et så stort og omfattende tema. En sosialt signifikant atferd som aggresjon, og spesielt i parforhold, vil også kunne diskuteres etisk uforsvarlig å ikke forsøke å forstå seg på, i tillegg til de etiske vurderingene som medfører å ta fatt på et slik område. For å forme en problemstilling ble det derfor nødvendig å velge en retning innenfor fagområdet. Å forske på mannlig aggresjonsatferd, og problematferd generelt, vil kunne medføre etiske dilemmaer i forhold til at det ofte krever observasjon og potensielt indusering av aggressiv atferd hos studiedeltakere. Dette kan medføre en rekke negative konsekvenser for både deltakere og miljøet rundt.

Kjønnsforskning vil kunne medføre etisk kritikkverdige forhold, hvorpå det eksempelvis kan diskuteres om denne type forskning forsterker sexistiske eller patriarkalske stereotypier om maskulinitet og vold. Det å komme med forklaringer på mannlig aggresjonsatferd, vil på en måte kunne rettferdiggjøre atferden, fremfor å utelukkende forklare den. Dette fordi å søke forklaringer på mannlig aggresjon kan føre til mindre-gjøring av rollen strukturelle faktorer, som for eksempel samfunnsnormer og tradisjonelle kjønnsroller, har å gjøre med mannlig aggresjon. Etiske aspekter vil derfor være viktige å ta i betraktning, og vurdere om forskningen som blir gjort forsterker eksempelvis forståelser om at menn er iboende aggressive, eller at aggresjon er en nødvendig del av mannlig identitet. Denne sosiale diskusjonen og etiske betraktninger som følger med denne vil også kunne overføres til den genetiske diskusjonen om

aggresjon. Dette fordi det å forklare mannlig aggresjon med genetiske komponenter også på en måte vil kunne være med på å rettferdiggjøre atferden, da en slik forklaring vil kunne foreslå at man bare «er» på denne måten. Dette kan diskuteres å være misbruk forskningen, fremfor å faktisk forklare atferden.

Selv om det er ulike etiske utfordringer knyttet til kjønns- og aggresjonsforskning kan det også diskuteres å være viktig kunnskap å innhente, både den deskriptive og anvendte kunnskapen. Dette for å forstå hvordan mannlig aggresjon oppstår og utarter seg under ulike betingelser. Å forstå aggresjonsatferd kan bidra til å utvikle intervensjoner som kan bidra til å forebygge og redusere mannlig aggresjon, i lys av at det kan være en sosialt signifikant atferd som medfører negative konsekvenser for miljøet rundt.

Forfatter ønsker ikke å publisere, og hensyn knyttet til dette er derfor ikke diskutert. Da det ikke her innhentet personopplysninger, og det er gjennomført en litteraturstudie, diskuteres ikke etiske aspekter ved dette.